

2/8
1386

2. 0. 454

Wokolny list bamža Leona XIII.

wot 30. septembra 1880.

Po lužiskoserbsku přeložil

Michał Hórnik.

Encyclica „Grande munus“

S. P. Leonis Papae XIII.,

quam in linguam Soraborum Lusatiae Superioris

vertit

M. Hórnik,

presbyter dioecesis Budissinensis.

2/8°-1386

Budyšin.

Z nakładom přeložerja.

1881.

M.S.
2/8
1386

1121

Bamž Leo XIII.

praji česćomnym bratram patriarcham, primatam, arcybiskopam a biskopam katholskeho swěta, pokoj a zjednoćenje z japoštołskim stolom mějacym, postrowjenje a japoštołske požohnowanje.

Česćomni bratřa!

Wulke zastojnstwo rozšěrjenja křescćanskeho mjena, swjatemu Pětrej, wjerchej japoštołow a jeho nastupnikam wosebiće přepodate, pohnuwaše romskich bamžow, zo pósłow swjateho ewangelija k jednotliwym ludam na zemi we wšelakich časach wupóslachu, kaž to wobstejenja a wotmysly smilneho Boha žadać so zdachu. Jako tehodla Augustina k Britam, Patrika k Iram, Bonifacija k Němcam, Willibrorda k Frisam, Batavam, Belgam a druhich často k druhim wotpóslachu na zastaranje dušow; tak tež dowolichu móc wukonjenja japoštołskeho zastojnstwa pola słowjanskich ludow swjatymaj mužomaj Cyrillej a Methodijej, přez kotrejuž pilnosć a najwjětše prócowanja so sta, zo tamne ludy swětlo ewangelija wuhladachu a z dźiwneho žiwjenja k čłowjeskemu a zdžělanemu zadžerženju so přiwjedžechu.

Hdyž čłowjeska khwalba, dobroty wopominajo, Cyrilla a Methodija, najnadobnišeju japoštołow, we wšěch słowjanskich krajach khwalić njepřestawaše, je zawěrnó z nic mjeńšej horliwosću romska cyrkej jeju česćila; wona je tež woběju, kaž dołho žiwaj běštaj, wšelako wuznamjenila a nochcyše bjez powostawkow jeneho z njeju być. Tuž bu hižo wot léta 1863 słowjanskim Čecham, Morawjanam a Khrowatam, kotřiž swjedžen k česći ss. Cyrilla a Methodija kóždolětnje 9. měrca swjećić zwučeni běchu, z dowolnosću našeho předkhadnika Pia IX. njesmjertneho wopomnjeća, dopušćene, zo bychu wottal swjedžen 5. džen julija swjecili a hodžinske modlitwy k dopomnjeću na ss. Cyrilla a Methodija wukonjowali. A něšto pozdžišo, hdyž měješe so wulka cyrkwinna zhromadźizna we Vatikanje, prošachu mnozy biskopja ponižnje pola tuteho japoštołskeho stola, zo by jeju česćenje a postajeny swjedžen na cyłu cyrkej so wupřestrěl. Dokelž pak tuta naležnosć do džensnišeho dnja njeje wučinjena, a dokelž je so w běhu časow wobstejenje

statow w tamnych krajinach přeměnilo, zdaše so Nam přihódna přiležnosć data, zo bychmy słowjanske ludy, wo kotrychž zdžerženje a spomóženje so wulcy staramy, podpjerali. Jako po tajkim nječerpimy, zo by so jim Naša wótcowska lubosć w něčim njedostawała, tak chcemy, zo by česćowanje swjateju mužow, kotrajž tehdy katholsku wěru rozšěrjawši słowjanske ludy wot zahubjenja k spomóženju přiwjedžeštaj a nětko z njebjeskim zastupowanjom mócnje škitujetaj, přeco šěršo so rozpřestrělo a rozmnožiło. Zo pak by so bóle wujasniło, kajkej mužej to běštaj, kotrejuž česćowanje a swjećenje katholskemu swětej předstajamy, chcemy z krótka stawiznu jeju skutkow wopisać.

Cyrill a Methodij, ródnaj bratraj, w Solunje (Thessalonika) z wosobneje swójby rodženaj, podaštaj so zahe do Konstantinopola, zo byštaj w samym hłownym měsće narańšeho kraja wyšše wědomosće wuknyłoj. Wobdarjenosć ducha, kiž hižo tehdy w młodžencomaj so wopokazowaše, njewosta potajna; přetož wobaj w krótkim wulcy pokračowaštaj, najbóle pak Cyrill, kotryž tajku khwalbu wědomosće docpě, zo jeho z wosebitym česćowanjom „filosofa“ mjenowachu. Po njedolhim času bu Methodij mnich, Cyrill pak bu za hódneho spóznaty, zo jemu kejžorka Theodora po radže patriarchy Ignacija nadawk přepoda, z tamneje strony Chersonesa přebywacych Chazarow, kotřiž běchu w Konstantinopolu wo přisprawnych duchownych žadali, w křescanskej wěrje rozwučować. A tutón přiwza rad tajki nadawk. Tuž do Chersonesa na Tauridže (Krym) přišedši so khwilu prócowaše, kaž někotři powjedaju, wo nawuknjenje narodneje řeče tuteho ludu; a w tym času poradzi so jemu k dobremu předznamjenju swjate powostawki bamža Klementa I. namakać, a wón je tež lohcy spózna po jara znatym pomnjeću prjedownikow, kaž tež po kótwicy, z kotrejž bě, kaž so wědžeše, zmužity martrać na poručnosć kejžora Trajana do morja storčeny a potom pohrjebany był. Tak drohotny poklad dostawši překhodžowaše města a wsy Chazarow; a tych, kiž běchu z jeho wučbami rozwučeni a z Božej wolu pohnuwani, wobroći po wotstronjenju wšelakeje přiwěry k Jězusej Khrystusej. Hdyž běše nowu křescansku wosadu nanajlěpje založil, da wón tež znamjenity dopokaz wotrjeknjenja a lubosće, hdyž wšitke dary wot wobydlerjow poskićene wotpokaza, z wuwzaćom wuswobodženja njewólnikow, kotřiž bychu křescansku wěru wuznali. Bórzy wróci so Cyrill wjesoly do Konstantinopola a zastupi tež do klóštra Polychrona, hdžež bě so Methodij hižo podał.

Mjez tym bě powjesć zbožownje pola Chazarow dokonjane skutki k Rosćislawej, morawskemu wjerčej, donjesła. Tón, z příkladom Chazarow pohnuty, jednaše z kejžorom Michałom III. wo powołanju někotrych wěrypóslow z Konstantinopola a docpě lohko, štož žadaše. Tuž z telko skutkow hižo zjawna póćiwosć Cyrilla a Methodija a jeju póznata hotowosć k pod-

pjerje bližšich wuskutkowaštej, zo buštaj wonaj k pućowanju do Morawskeje postajenaj. A hdyž puć přez Bolharsku, wěrje křescánow přiwobroćenu, zložowaštaj, njezakomdžištaj nihdže přiležnosć, zo byštaj ju wobkrućiloj. We Morawskej pak, hdžež jimaj mnohosć hač na krajne mjezy napřećiwo přińdže, buštaj z najwjetšej přikhilnosću a ze swjatočnej radosću přijataj. Bjez komdženja měještaj so k temu, zo byštaj ludži z křescánskimi wučbami napjelniłoj a k nadžiji na njebieske kubla pozběhnyłoj, a to z tajkej mocu a z tak džělawarej pilnosću, zo morawski narod po krótkim času z najwjetšej podwólnošću Jězusa Khrystusa wuzna waše. K tutemu njemało posłuži wědomosć słowjanskeje řeče, kotruž bě Cyrill prjedy nawuknył a wjele zamóžeše tež swjate pismo wobeju zakonjow, kotrež bě do ludoweje řeče přeložil. Tehodla ma so wšón słowjanski narod najbóle tutemu mužej džakować, dokelž přez njeho nic jeno dobrotu křescánskeje wěry, ale tež swětneje zdžělanosće dosta; přetož Cyrill a Methodij staj přenjeji wunamakarjej tych samych pismikow, z kotrymiž so řeč Słowjanow poznamjenja a wučišćuje, čehoždla so po zaslužbje za spěchowarjow tuteje řeče džeržitaj.

Slawu tajkich skutkow bě zbožowna powjesć z tak dalokich a wotležanych krajow do Roma přinjesła. Hdyž pak bě bamž Mikławš I. dobrymaj bratromaj do Roma přińć prikazał, wobzamknyštaj wonaj, poručene bjez komdženja sćinić; a puć do Roma wjesele nastupiwiši přiwezeštaj powostawki s. Klementa sobu. Na tajku powjesć džěše Hadrian II., kiž bě na město zemrjeteho Mikławša stajeny, z přewodom duchownstwa a ludu z wopokazowanjom wulkeje česće sławnymaj hosćomaj napřećiwo. Čělo s. Klementa, po wulkich džiwach bórzy znate, bu z wjedženjom swjatočneho čaha do basiliki donjesene, kotraž bě w času Konstantina na tym samym městnje natwarjena, hdžež bě wótcowski dom njepřewinjeného martrarja stał. Potom wopowjedowaštaj Cyrill a Methodij bamžej w přítomnosći duchownstwa wo japoštołskim zastoijnstwje, kotrež běštaj swjeće a pilnje wobstaraloj. A dokelž běštaj wobskoržowanaj, jako byštaj přećiwo postajenjam prjedomnikow a přećiwo swjatym prawidłam činiłoj, hdyž słowjansku řeč we wukonjenju swjatych zastoijnstwow nałožowaštaj, wuwjedžeštaj swoje prawowanje z tak wěstymi a wubjernymi dopokazmami, zo bamž a wšitke duchownstwo jeju pokhwali a připózna. Hdyž běštaj potom po prikazni katholskeho wuznaća přisahałoj a swjatočnje slubiłoj, zo we wěrje swjateho Pětra a romskich bamžow wostanjetaj, buštaj wobaj wot Hadriana sameho za biskopow pomjenowanaj a poswjećenaj, a tež mnozy z jeju wučobnikow dostachu wšelake rjady swjatych swjeciznow.

Tola wot Boha bě wobzamknjene, zo Cyrill w Romje w léće 869 na 14. februarja běh žiwjenja dokonja, bóle dozrajeny w póćiwosći dyžli w starobje. Wón bu ze zjawnym čahom a z tej samej wulkotnej pychu

pohrjebany, kajkaž při romskich bamžach bywa, a do rowa, kiž bě Hadrian sebi natwaril, najčestnišo položeny. Dokelž romski lud njedopuší, zo by swjate čelo zemrjeteho do Konstantinopola wotwjezene bylo, hač runje to najbóle zrudženy wótcny kraj žadaše, bu wono w cyrkwi swjateho Klementa pohrjebane, a to blisko pódla jeho powostawkow, kotrež běše Cyrill sam telko lět z čescowanjom wobkhował. Hdyž bu při swjatočnym spěwje psalmow po měsće njesene, zdaše so to bóle dobyćeři dyžli pohrjebny čah, a romski lud wopokazowaše swjatemu mužej česće, kajkež so njebjesčanam dawaju.

Na to wróci so Methodij na poručnosť a z dobropřećemi bamža k zwučenym džělam japoštołskeho zastojnstwa jako biskop do Morawskeje. W tutym kraju staraše so „jako přiklad stadla po žadosći“, zo by katholskej wěcy z přeco wjetšej horliwosću služil; spjećiwym rozšěrjerjam nowotařstwow stupaše mócnje napřećiwo, zo bychu katholsku wěru z nje-rozomom měnjenjow njewobškodžili; wjercha Swjatopolka, kiž po Rosćislawje nastupi, rozwučowaše wo wěrje; a hdyž tón swoju přislušnosť zakomdži, napominaše jeho, porokowaše jemu a skónčnje khostaše jeho z interdiktom. Z tutech přičinow spřihotowa sebi hidženje suroweho a nječistotneho samoknježičela a bu wot njeho do wuhnanstwa storčeny. Tola bórzy potom domoj powołany docpě z přihódnym napominanjom, zo wjerch znamjenja přeměnjeneho zmyslenja dawaše a spózna, zo dyrbi přjedawše zwučenja z nowym wašnjom žiwjenja zarunać. To pak je spodzíwne, zo kedžbna lubosć Methodija z překročěnjom morawskich mjezow, kaž bě při žiwjenju Cyrilla hač k Liburnjanam (Khrowatam) a Serbam dóšo, tak nětko k Pannoniskim (Słowjencam) so přiwobroći, kotrychž wjercha, Kocela z mjenom, w katholskim nabožnistwje rozwuči a w přislušności zdžerža; tehorunja k Bołharam, kotrychž z jich kralom Bogorisom w křescánskej wěrje wobkrući; tež k Dalmaćanam, kotrymž njebjeske miłosće wudželeše a přepodawaše; runje tak tež ke Korutancam, mjez kotrymiž so najbóle prócowaše, zo by jich k póznaću a čescěnju jedneho praweho Boha přiwjedl.

Ale tuta naležnosť přihotowaše jemu wobćežnosť. Dokelž mjenujcy někotři z noweho křescánskeho zhromadženstwa jemu spěšne skutkowanje a khmanosć zawidžachu, wobskoržichu njewinowateho pola Jana VIII., nastupnika Hadrianoweho, jako by jeho wěra podhladna byla a jako by wašnje přjedownikow wonječesćil, kotřiž w Božich službach jeničcy grichisku abo laćansku řeč naložowachu, a hewak žanu. Tuž porući bamž, najstarosćiwši wo njezranjenosć wěry a stareje discipliny, Methodijej, do Roma powołanemu, zo by poroki wotpokazał a so wosprawnil. Dokelž bě tutón přeco spěšny w poslušności a na swědčenje swědomja so dowěrješe, bě jemu lohko, w léce 880 před Janom, biskopami a duchownymi w Romje

dopokazać, zo je tež runje tu samu wěru wobkhował a wobstajnje tež druhich pilnje wučil, kotruž bě jako w přítomnosći a z přihłosowanjom Hadriana wuznatu při rowje wjercha japoštołow z přisahu wobkručil; štož pak słowjansku řeč při Božich službach trjebanu nastupuje, je po prawje ze sprawnych přičinow činił a z dowolnosću sameho bamža Hadriana, a njeje ani swjate pismo přećiwo temu. Z tutej řeču wosprawni so Methodij tehdy wot wšitkeho podhlada winy, tak zo bamž jeho hnydom wobjimawši jemu arcybiskopsku móc a wupóslanje do słowjanskich krajow ze zwólniwosću wobkrući. K temu pósła bamž Methodija z někotrymi wuzwolenymi biskopami, kotrymž by wón předstejał a z kotrychž prócu by w zarjadowanju křescanskeje wěry podpjerany był, z wjele česćacymi listami poručeneho z njewotwisnymi poručnosćemi do Morawskeje. Pozdžišo wobtwjerdzi bamž wšitko to w lisće Methodijej pósłanym, hdyž so mjenujcy zawisć zlych z nowa přećiwo njemu zběhaše. Tehodla pokračowaše tutón njebojaznje hišće wjele sprócniwišo swoje postajene zastojnstwo dopjelnić, hdyž bě z bamžom a z cyłej romskej cyrkwju w najwužšim zwjazku lubosće a wěry; tež na wubjerny plód njetrjebaše so dołho čakać. Přetož hdyž bě najprjedy sam Boriwoja, wjercha Čechow, a potom Ludmiłu, jeho mandželsku, z pomocu wěsteho měšnika do katholskeje wěry přiwjedł, dokonja w krótkim, zo w tutym ludze křescanska wěra daloko a šěroko so spózna. W tym samym času postara so, zo by swětło ewangelija do Pólskeje so přinjesło; tam založi, hdyž bě dosrjedz Galicije dóšoł, biskopske sydło we Lwowje. Wot tam je, kaž někotři powjedaju, do sameje Moskowskeje wotšedši biskopski trón w Kijowje postajil. Z tutymi njezachodnymi dobytwami nawróci so k svojim do Morawskeje; a spóznašči, zo so k čłowjeskemu skónčenju bliži, pomjenowa sebi sam nastupnika; a duchownstwo a lud z poslednimi wučbami k pócciwosćam napominawši, wuńdze najpokojnišo z tuteho žiwjenja, kotrež bě jemu puć do njebjes. Jako Rom Cyrilla, tak woplakowaše Morawska smjerc Methodija a požadowaše za tym, kotrehož bě zhubila, hdyž bě jeho z pohrjebom na wšitke wašnje počesćila.

Na tute skutki, česćomni bratřa, dopominamy so z wulkej radosću; tež smy wjele pohnući, hdyž w dalokej minylosći w dobrych spočatkach krasne zjednoćenje słowjanskich narodow z romskej cyrkwju widzimy. Přetož wobaj tutaj rozšěrjerjej křescanskeje wěry, wo kotrymajž řečachmy, staj drje z Konstantinopola k pohanskim ludam wušloj; ale jeju wupóslanje dyrbješe so wot tuteho japoštołskeho stoła, srjedzizny katholskeje jednoty, pak z cyla poručić, pak, štož je so wjacdy dyžli jedyn króc stało, po prawje a swjatočnje wobtwjerdzić. Woprawdže staj wonaj tudy w měsće Romje wo přewzatym zastojnstwje rozprawy dawałoj a na wobskoržowanja wotmołwjałoj; tudy při rowomaj ss. Pětra a Pawoła staj katholsku wučbu wopřisahałoj, a staj biskopsku swjeciznu dostałoj z połnomocu založenja

biskopstwow při wobkhowanju rozdžela w cyrkwinskih rjadach. Kónčnje docpě so wottudy wužiwanje słowjanskeje řeče při swjatyh wobrjadach; a w tutym léce dopjelnja so džesaty létstotk wot časa, w kotrymž je bamž Jan VIII. k Swjatopolkej, morawskemu wjerčej, takle pisał: „Słowjanske pismo . . . ., w kotrymž so Bohu přislušna česć dawa, z prawom khwalimy a poručamy, zo so w tutej řeči khwalba našeho Knjeza Khrystusa a jeho skutki wopowjeduja. Tež njepräciwja so nikak prawej wěrje a wučbje, zo so Boža mša w tutej słowjanskej řeči spěwa, abo swjate ewangelium abo swjate lekcije noweho a stareho zakonja, derje přeložene a wujasnjene, čitaju a wšitke druhe modleńske hodžiny spěwaju.“ Tuto zwučenje wobtwjerdži po mnohich připadnosćach Benedikt XIV. z japoštołskim listom 25. augusta lěta 1754. Hdyžkuli pak běchu romscy bamžowje wo pomoc prošeni wot wjerchow, kotřiž w ludach z prócowanjom Cyrilla a Methodija křesćanstwu přiwobročenyh knježachu, njejsu ženje dopušćili, zo by so njedostała jich dobroćiwosć w pomhanju, luboznosć we rozwučenju, pokhilnosć we dawanju radow a najwjetša zwólniwosć we wšěch wěcach, hdžežkuli móžachu. Přede wšěm pak nazhonichu Rosćislaw, Swjatopolk, Kocel, swjata Ludmiła a Bogoris znamjenitu přikhilnosć Našich prjedownikow, po wobstejenju a času.

Ani po smjerći Cyrilla a Methodija njeprästa a njepopušći wótcowska starosć romskich bamžow za słowjanske ludy, ale wopokazowaše so stajnje w zakitanju čistoty nabožnistwa a we wobkhowanju zjawneho dobrobyća. Woprawdže pósła Mikławš I. z města Roma k Bolharam měšnikow, zo bychu lud rozwučowali, a biskopow z Populonije a Porta, zo byštaj nowe křesćanske zhromadženstwo zarjadowało; tehorunja dawaše wón we časćišich njepräzjednosćach wo cyrkwinym prawje pola Bolharow lubosćiwe wotmołwjenja, w kotrychž samo ći, kiž romskej cyrkwi njejsu přikhilni, najwyššu mudrosć khwala a spóznawaju. A po zrudnym njezbožu wotšćepjenja słuša khwalba Innocencej III., zo je Bolharow z katholskej cyrkwu zjednał, a Hrjehorjej IX., Innocencej IV., Mikławšej IV. a Eugenijej IV., zo su jich w hnadownym zjednanju zdžerželi. Runje tak je wubjernje widžec přikhilnosć Našich prjedownikow k Bosnjanam a Hercegowincam, kiž běchu z jědom wopačnych mēnjenjow natyknjeni, mjenujcy Innocenca III. a Innocenca IV., kotrajž so prócowaštaj błudy z jich wutroby wutorhnyć; Hrjehorja IX., Klementa VI., Pia II., kotřiž w tamnych krajinach rjad cyrkwineje polnomocy trajnje wobtwjerdžowachu. Njemały a nic posledni podžěl svojich starosći su zawěsće Innocenc III., Mikławš IV., Benedikt XI. a Klement V. Serbam přiwobročeli, wot kotrychž škody k zahubjenju wěrywuznaća lesćiwje přihotowane najrozhladnišo wotdžeržowachu. Tež Dalmaćenjo a Liburnjenjo dostachu za wobstajnosć we wěrje a za mjezsobne podpjeranje wot Jana X., Hrjehorja VII., Hrjehorja IX.

a Hórbana IV. wosebite připóznaće a wažne wukhwalowanja. Kónčnje su tež w Srěmskej cyrkwi, kotraž bu w šestym lětstotku přez nadpady barbarow zapuscěna a potom z pobožnej horliwosću swjateho Šćěpana I., wuheřskeho krala, z nowa zřadowana, mnohe wopomniki přecelnosće Hrjehorja IX. a Klementa XIV.

Tehodla spóznowamy, zo dyrbimy so Bohu džakować, zo so Nam přihódna přiležnosć poskićuje, słowjanskemu narodej lubosć wopokazać, a jich zhromadny wužitk z woprawdže nic mjeńšej horliwosću spěchować, dyžli ta běše, kajkaž je pola Našich prjedownikow w kóždym času widzeć byla. Žadamy mjenujcy za tym a to jeničcy přejemy, ze wšej prócu docpěć, zo bychu słowjanske narody přez wjetšu mnohosć biskopow a měšnikow rozwučowane byle; zo bychu we wuznawanju praweje wěry a w poddatosći k prawej cyrkwi Jězusa Khrystusa so wobtwjerdžili a z nazhonjenjom wšědnje bóle spóznowali, kajke dobre skutkowanje z prawidlow katholickej cyrkwe za domjacy wobkhađ, kaž tež za wšitke statne zarjadowanja wukhađza. Tute cyrkwe žadaju sebi najwjetši a najwažniši džěl Našich starosći; tež njeje nič, štož bychmy mócnišo přeli, hač zo bychmy móhli jich wužitk a zbože wobstarać a je wšitke ze zwjazkom jednoty z Nami zjednoćić, štož je najsylniši a najlepší podložk jich zdźerženja. Zbywa hišće, zo by „Bóh bohaty we smilnosći“ Naše wotmysly spěchował a spočate podpjerał. Mjez tym wołamy so jako k zastupnikam pola njeho k Cyrillej a Methodijej, wučerjomaj Słowjanow, na kotrejuž njebjesku pomoc so runje tak dowěrjamy, kaž jeju česćenje rozmnožić chcemy.

Po tajkim prikazujemy, zo by na přiřwatym pjatym dnju měsaca julija, kotryž je njebohi Pius IX. postajił, do kalendarija romskeje a powšitkowneje cyrkwe so přistajił a swjećił kóždolětny swjedžen swjateju Cyrilla a Methodija z officium ritus duplicis minoris a z wosebitej Božej mšu, kaž je to swjata rada za prawe wobrjady wobtwjerdžila.

Wam wšitkim pak, česćomni bratřa, poručamy, zo byšće so wo wozjewjenje tuteho Našeho lista postarali, a zo byšće — kóždy w swojich cyrkwjach, provincijach, městach, dioecesach a klóštrach — štož je we nim postajene, wšitkim duchownym, kotřiž divinum officium po wobrjedže romskeje cyrkwe swjeća, wobkedźbować kazali. Kónčnje chcemy, zo bychu po Wašej radže a Wašim napominanju Cyrilla a Methodija po cylej zemi nutrnje wo pomoc žadali, zo byštej wonaj ze wšej jimaj pola Boha móžnej próstwu křescansku wěru w naranišich krajach zakitałoj, katholicam wobstajnosć wuprošujcy a wotdžělenym zwólniwosć k zjednanju z prawej cyrkwu.

Tuto, kaž je horjeka napisane, za plaćiwe a wěste poručamy, tak zo temu njewadza wudate prikaznje swjateho bamža Pia V., Našeho prjedownika, a druhe japoštołske wo porjedženju romskeho brevira a

missala, ani tež přiwzate zwučenja, samo z njepomnitych časow, abo wšitko druhe kažkuli napřećiwnje.

Jako slubjenje njebjeskich darow a jako znamjo Našeje wosebiteje přikhilnosće wudželujemy Wam wšitkim, česćomni bratřa, kaž cylemu duchownstwu a tež ludej, kóždemu z Was dowěrjenemu, lubosćiwje we Knjezu japoštołske požohnowanje.

Date w Romje pola swjateho Pětra na 30. dnju septembra lěta 1880, w třecim lěće našeho bamžowanja.

Leo P. P. XIII.

Čiše Smolerjec knihičišćernje w Budyšinje.

